

Purosuomusammal

Bäckradula

Radula lindenbergiana

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Purosuomusammal on tumman vihreä litteäversoinen mak-sasammal. Se muodostaa tiiviisti alustanmyötäisiä, yhtenäisiä kasvustoja tai pieniä laikkuja. Suomusammalet tunnista-a helposti pyöreistä, paanumaisesti limittäisistä kylkilehdistä, joissa on neliömäinen litteän taskun muodostava vatsaliuska. Vatsalehdet puuttuvat. Suomusammalilla on yleisesti itujy-väsiä lehtilaidoissa. Purosuomussammal on kaksikotinen toisin kuin yleinen haapasuomussammal (*R. complanata*), joka viihtyy kostean kivialustan lisäksi haapojen rungoilla. Purosuomusammalen kapeissa tähkämäisissä koirasver-soissa on tavallisesti 10–20 paria suojuslehtiä, haapasuo-musammalella vain 2–4 paria. Purosuomusammalen erotta-minen haapasuomusammalesta voi olla jopa mahdotonta il-man suvullisia rakenteita. Määritys edellyttää aina asiantuntijan tekemää mikroskooppista tarkastelua.

Elinympäristö ja levinneisyys

Purosuomusammalen kasvaa useimmiten puro- ja koskiki-villä pärskevyöhykkeessä, mutta joskus sitä tavataan myös valuvetisillä kalliioseinämillä. Purosuomusammal on harvi-nainen ja sitä tavataan vain maamme eteläosassa. Nykyisiä esiintymiä tunnetaan noin 25. Kahdella kasvupaikalla pu-ro-suomusammalen tiedetään esiintyneen jo parisataa vuotta, joten mikäli kasvupaikan olosuhteet säilyvät vakaina, sam-mal voi säilyä siellä hyvinkin pitkään.

Nykytila ja uhkatekijät

Purosuomusammalelle sopivat elinympäristöt ovat vähenty-neet purojen ja koskien rakentamisen ja perkauksen ja virta-vesiä reunustavien metsiköiden hakkuiden myötä. Myös va-luma-alueilla ja yläjuoksulla tapahtuvat virtaamaan ja veden laatuun vaikuttavat toimenpiteet, kuten laajat metsäojitukset ja hakkuut heikentävät lajin elinympäristöjä. Vesistöjen rehevöityminen on voinut vaikuttaa epäedullisesti kasvupaik-koihin, ja kaivostoiminta voi uhata joitakin kasvupaikkoja. Purosuomusammalen esiintymät ovat usein hyvin pieniä ja alttiita vähäisillekin ympäristömuutoksille. Noin viidesosa sammalen kasvupaikoista on suojeltu.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan purosuomusammalen kasvupaikka ra-jataan hakkuiden ulkopuolelle. Kasvupaikan ympäristö säi-lytetään jatkuvasti peitteisenä niin laajalta alueelta, ettei hakkuilla ole lisääntyvän avonaisuuden ja siihen liittyvän valon ja tuulisuuden lisääntymisen takia kasvupaikkaa kui-vattavaa vaikutusta. Esiintymään vaikuttavaa vesien sään-nöstelyä rajoitetaan ja ranta jätetään siistimistöimien ulko-puolelle. Purosuomusammalen suojelutasoa parantavat ve-sistöjen rehevöitymisen väheneminen ja pienvesien säilyttäminen luonnontilassaan. Purosuomusammalelle sopi-via elinympäristöjä voidaan turvata METSO-ohjelman kei-noilla ja toimenpiteisiin on usein hyvä sisällyttää luonnon-hoitotöitä, kuten vesitalouden kunnostamista. Osa purokas-vupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteiden muuttaminen esimerkiksi uomaa perkaamalla, ojittamalla tai avohakkuin on kielletty. Purot ovat myös vesilain arvokkaita kohteita.

Lähteet

- Koponen, T., Karttunen, K. & Piippo, S. (toim.). 1995. Suomen vesisam-malkasvio. Finnish Bryological Society, Helsinki. Bryobrothera vol. 3. 86 s.
- Laaka-Lindberg, S. 2009. *Radula lindenbergiana* – vaarantunut. Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 222–223. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.) 2002. Suomen Sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristö 560. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 354 s. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/40617>

Kuva: Johanna Hallman